

COMPETENȚELE CURȚII DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE

Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) este compusă din două instanțe, Curtea de Justiție și Tribunalul, și are competența să judece diferite acțiuni, conform celor stabilite la articolul 19 din [Tratatul privind Uniunea Europeană](#) (TUE), articolele 251-281 din [Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene](#) (TFUE), articolul 136 din Tratatul Euratom și Protocolul nr. 3 anexat la tratate privind Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene.

CURTEA DE JUSTIȚIE

A. Acțiuni direct împotriva statelor membre sau împotriva unei instituții, organ sau agenții a Uniunii Europene.

Curtea se pronunță asupra acțiunilor îndreptate împotriva statelor sau a instituțiilor pentru neîndeplinirea obligațiilor care le revin în temeiul dreptului UE.

1. Acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor împotriva unui stat membru

Aceste acțiuni sunt introduse:

- fie de Comisie, după o procedură preliminară (articolul 258 din TFUE): statului i se acordă posibilitatea de a formula observații și un aviz motivat ([1.3.8](#));
- fie de un stat membru împotriva unui alt stat membru, după sesizarea Comisiei (articolul 259 din TFUE).

Rolul Curții:

- să confirme că statul în cauză nu și-a îndeplinit obligațiile, caz în care acesta este obligat să ia măsuri fără întârzieri pentru a pune capăt încălcării.
- În cazul în care, în urma unei acțiuni subsecvente formulate de Comisie, constată că statul membru în cauză nu s-a conformat hotărârii sale, Curtea îi poate impune o sancțiune financiară (plata unei sume forfetare și/sau a unor penalități cu titlu cominatoriu), al cărei quantum este stabilit de Curte pe baza unei propuneri a Comisiei (articolul 260 din TFUE).

2. Acțiuni în anulare sau în constatarea abținerii de a acționa, introduse împotriva instituțiilor UE

Obiect: cazuri în care reclamantul solicită anularea unei măsuri considerate contrare dreptului UE (acțiuni în anulare: articolul 263 din TFUE) sau cazuri de încălcare a dreptului UE, atunci când o instituție, un organ, un oficiu sau o agenție se abțin să hotărască (articolul 265 din TFUE).

Sesizare: acțiunile pot fi formulate de statele membre, de instituții și de orice persoană fizică sau juridică, atunci când este vorba de o măsură (în particular, un regulament, o directivă sau o decizie) care le privește direct, adoptată de o instituție, un organ, un oficiu sau o agenție a UE.

Rolul Curții: Curtea declară actul nul și neavenit sau constată neîndeplinirea obligației de a acționa, caz în care instituția în culpă este obligată să ia măsurile necesare pentru a se conforma hotărârii Curții (articolul 266 TFUE).

3. Alte acțiuni directe

Deoarece Tribunalul este competent să judece în primă instanță toate acțiunile menționate la articolele 263, 265, 268, 270 și 272 TFUE, Curtea de Justiție este sesizată exclusiv cu acțiuni introduse împotriva deciziilor Comisiei care impun sancțiuni întreprinderilor (articolul 261 TFUE), precum și cu acțiunile prevăzute în [Statutul Curții de Justiție](#) [astfel cum a fost modificat ultima oară prin [Regulamentul \(UE, Euratom\) 2019/629 din 17 aprilie 2019](#)]. Articolul 51 din Statutul Curții de Justiție prevede că, prin derogare de la regula prevăzută la articolul 256 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, se rezervă Curții de Justiție acțiunile menționate la articolele 263 și 265 din TFUE care sunt formulate de un stat membru împotriva:

- unei acțiuni sau a unei abțineri de a acționa a Parlamentului European, a Consiliului sau a celor două instituții acționând împreună, cu excepția:
 - deciziilor adoptate de Consiliu conform articolului 108 alineatul (2) al treilea paragraf TFUE;
 - actelor Consiliului adoptate în temeiul unui regulament al Consiliului privind măsuri de protecție comercială în înțelesul articolului 207 TFUE;
 - actelor Consiliului prin care acesta își exercită competențele de executare în conformitate cu articolul 291 alineatul (2) TFUE;
- unui act sau a unei abțineri de a acționa a Comisiei în temeiul articolului 331 alineatul (1) TFUE.

De asemenea, sunt de competența Curții de Justiție acțiunile menționate la aceleași articole, atunci când acestea sunt introduse de o instituție a Uniunii împotriva unui act sau a unei abțineri de a acționa a Parlamentului European sau a Consiliului, a celor două instituții împreună sau a Comisiei sau sunt introduse de o instituție a Uniunii împotriva unui act sau a unei abțineri de a acționa a Băncii Centrale Europene.

B. Acțiuni indirecte: excepția de nelegalitate invocată în fața unei instanțe naționale (articolul 267 din TFUE - hotărâri preliminare)

În mod normal, dacă este necesar, instanța națională aplică ea însăși dreptul Uniunii. Cu toate acestea, atunci când o chestiune de interpretare a legislației este invocată în fața unei instanțe naționale, această instanță îi poate solicita Curții de Justiție o hotărâre preliminară. Dacă este vorba de o instanță de ultim grad, sesizarea Curții este obligatorie. Instanța națională prezintă în general întrebările legate de interpretarea sau validitatea unei dispoziții din dreptul UE sub forma unei hotărâri judecătorești, în conformitate cu normele procedurale naționale. Cu toate acestea, în Hotărârea din 11 decembrie 2018 în cauza C-493/17 ([Weiss](#)), Curtea a statuat că „poate refuza să se pronunțe asupra unei întrebări preliminare formulate de o instanță națională numai dacă este evident că interpretarea sau aprecierea validității unei norme a Uniunii solicitată nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică ori atunci când Curtea nu dispune de

elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate". Grefa le comunică cererea părților având calitate procesuală în acțiunea formulată la nivel național, precum și statelor membre și instituțiilor Uniunii Europene. Acestea îi pot prezenta Curții de Justiție observații scrise în termen de două luni.

C. Competență în al doilea grad de jurisdicție

Curtea este competentă să judece recursuri limitate la motive de drept formulate împotriva hotărârilor Tribunalului. Recursul nu are efect suspensiv.

În cazul în care recursul este considerat admisibil și fondat, Curtea de Justiție anulează hotărârea Tribunalului și se pronunță ea însăși în cauză, sau retrimite cauza Tribunalului, care este ținut de hotărârea pronunțată de Curte în recurs.

REALIZĂRI

Curtea de Justiție s-a dovedit a fi un factor foarte important, -unii ar spune chiar o forță motrice-, a integrării europene.

A. În general

Hotărârea sa din 5 februarie 1963, pronunțată în cauza 26-62 ([Van Gend & Loos](#)), a introdus principiul efectului direct al dreptului comunitar în instanțele statelor membre. În mod similar, hotărârea pronunțată la 15 iulie 1964 în cauza 6-64 ([Costa/E.N.E.L.](#)) a constituit baza pe care dreptul comunitar a fost definit ca sistem independent și prevalent în raport cu dispozițiile juridice naționale. Curtea a invocat întotdeauna autoritatea supremă în stabilirea relației dintre dreptul Uniunii și dreptul intern. În cauzele de referință Van Gend & Loos și Costa/E.N.E.L., Curtea a dezvoltat doctrinele fundamentale ale supremației dreptului Uniunii. Potrivit acestor doctrine, dreptul UE are supremație absolută asupra dreptului intern, iar această supremație trebuie să fie luată în considerare de instanțele naționale în deciziile lor. În hotărârea sa din 17 decembrie 1970 în cauza 11-70 ([Internationale Handelsgesellschaft](#)), Curtea a hotărât că dreptul UE se bucură de supremație chiar și în raport cu drepturile fundamentale garantate în constituțiile naționale. La punctul 3 din motivarea unei hotărâri în prezenta cauză, Tribunalul a arătat: „Validitatea unui act comunitar sau efectul său în cadrul unui stat membru nu poate fi afectată de afirmații potrivit cărora acesta ar fi contrar drepturilor fundamentale, astfel cum sunt formulate de Constituția statului respectiv, sau principiilor unei structuri constituționale naționale.” Curtea a confirmat aceste doctrine în cauze ulterioare [a se vedea cauza 106/77, [Simmenthal](#) (1978), cauza 149/79, [Comisia/Belgia](#) (1980), cauzele C-46/93 și C-48/93, [Brasserie du Pêcheur și Factortame II](#) (1996), cauza C-473/93, [Comisia/Luxemburg](#) (1996), cauza C-213/07, [Michaniki](#) (2008)]. În această jurisprudență, Curtea a elaborat instrumente doctrinare pentru a oferi instanțelor statelor membre o anumită marjă de apreciere și pentru a lua în serios interesele acestora. De asemenea, uneori Curtea își adaptează implicit propria jurisprudență pentru a ține seama de preocupările instanțelor statelor membre. În exemplul cel mai celebru, Curtea a elaborat jurisprudența în domeniul drepturilor fundamentale sub presiunea instanțelor din statele membre: după înființarea Comunităților Europene, Curtea de Justiție s-a opus inițial introducerii drepturilor fundamentale în ordinea juridică a CE [cauza 36/59, [Ruhrkohlen-Verkaufsgesellschaft](#)

(1960)]. Cu toate acestea, când curțile constituționale ale statelor membre s-au opus, Curtea și-a schimbat opinia. Anticipând hotărârile Curții Constituționale Federale germane și ale Curții Constituționale italiene, Curtea de Justiție a statuat în cauza [Internationale Handelsgesellschaft](#) că drepturile fundamentale „fac parte integrantă din principiile generale de drept”.

B. În domenii specifice

- Protecția drepturilor omului include hotărârea din 14 mai 1974, pronunțată în cauza 4-73 ([Nold Kohlen- und Baustoffgroßhandlung/Comisia Comunităților Europene](#)), în care Curtea a afirmat, printre altele, că drepturile fundamentale fac parte integrantă din principiile generale de drept a căror respectare o asigură (4.1.1).
- Libera circulație a mărfurilor: Hotărârea din 20 februarie 1979, pronunțată în cauza 120/78 ([Cassis din Dijon](#)), în care Curtea a susținut că orice produs fabricat legal și comercializat într-un stat membru trebuie să fie, în principiu, admis pe piața oricărui alt stat membru.
- Libera circulație a persoanelor: Hotărârea din 15 decembrie 1995 pronunțată în cauza C-415/93 ([Bosman](#)) a statuat că sportul practicat la nivel profesionist este o activitate economică a cărei exercitare nu poate fi împiedicată de reguli referitoare la transferul jucătorilor sau care limitează numărul jucătorilor resortisanți ai altor state membre.
- Competențele externe ale Comunității: hotărârea din 31 martie 1971 din cauza 22-70 ([Comisia/Consiliu](#)) prin care i se recunoaște Comisiei dreptul de a încheia acorduri internaționale în domeniile care fac obiectul reglementărilor comunitare.
- În hotărârea din 19 noiembrie 1991 în cauzele C-6/90 și C-9/90 ([Francovich și alții](#)), Curtea a dezvoltat un alt concept fundamental: răspunderea unui stat membru față de persoanele fizice pentru daunele pe care li le-a provocat prin neîndeplinirea obligațiilor sale de a transpune o directivă în dreptul național sau de a o transpune la timp.
- Diverse hotărâri în materie de securitate socială [cauza 43-75, [Defrenne](#) (1976) privind remunerarea egală a bărbaților și femeilor] și de sănătatea și siguranța lucrătorilor [cauza C-173/99, [BECTU](#) (2001)].

În ceea ce privește principiul proporționalității, în Hotărârea din 16 iunie 2015 (cauza C-62/14, [Gauweiler și alții](#)), Curtea a statuat că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, principiul proporționalității impune ca actele instituțiilor Uniunii să fie de natură să asigure atingerea obiectivelor legitime urmărite de legislația în cauză și să nu depășească ceea ce este necesar pentru atingerea acestor obiective. Instituțiile și organele Uniunii trebuie, așadar, să cântărească diferitele interese în cauză astfel încât să se evite inconvenientele vădit disproporționate în raport cu obiectivele urmărite [Cauza C-493/17 (Weiss), punctul 93]. Unul dintre marile merite ale Curții a fost acela de a enunța principiul potrivit căruia tratatele nu trebuie interpretate în mod rigid, ci trebuie văzute din perspectiva stadiului de integrare și a obiectivelor stabilite de acestea. Acest principiu a permis adoptarea legislației în domenii cu referire la care nu există dispoziții specifice în tratate, cum ar fi combaterea poluării: prin Hotărârea

pronunțată în cauza C-176/03 ([Comisie/Consiliu](#)) la 13 septembrie 2005, Curtea a autorizat Uniunea Europeană să ia măsuri legate de dreptul penal atunci când este „necesar” pentru atingerea obiectivului urmărit în ceea ce privește protecția mediului.

[Rețeaua judiciară a Uniunii Europene](#) a fost înființată în 2017 la inițiativa președintelui CJUE și a președinților Curților Constituționale și Curților Supreme din cele 28 de state membre, cu ocazia aniversării a 60 de ani de la semnarea Tratatului de la Roma.

Scopul ei este să promoveze schimbul de informații despre jurisprudență dintre instanțele naționale membre și CJUE. Instanțele naționale participante și CJUE publică, pe un site cu acces limitat, informații despre jurisprudența lor privind legislația UE, despre cereri de decizie preliminară adresate CJUE de către instanțele naționale și despre note și studii.

Platforma colaborativă JNEU disponibilă în toate limbile UE reunește rezultatele activităților judiciare întreprinse de judecătorii Curții de Justiție a Uniunii Europene și de judecătorii naționali. Judecătorii au acces la un instrument prin care își pot pune jurisprudența, cercetarea și analizele la dispoziția omologilor, pentru a face schimb de cunoștințe și a îmbunătăți eficiența.

Platforma are peste 2 000 de utilizatori din Curțile Supreme și Curțile Constituționale ale statelor membre.

TRIBUNALUL ([1.3.9](#))

A. Competențele Tribunalului (articolul 256 din TFUE)

Curtea de Justiție Uniunii Europene este compusă din două instanțe, [Curtea de Justiție](#) și [Tribunalul](#). Deoarece Curtea de Justiție are competență judiciară exclusivă să judece acțiunile dintre instituții și acțiunile formulate de un stat membru împotriva Parlamentului European și/sau împotriva Consiliului, Tribunalul este competent să judece în primă instanță toate celelalte acțiuni de acest tip, în special acțiunile formulate de persoane și acțiunile formulate de un stat membru împotriva Comisiei.

TFUE dispune că Tribunalul este competent să judece, în primă instanță, acțiunile menționate la articolele 263, 265, 268, 270 și 272 din TFUE, îndeosebi în domeniile enumerate mai jos, cu excepția cazului în care acțiunile sunt formulate de statele membre, de instituții ale UE sau de Banca Centrală Europeană, unde acțiunile sunt de competența exclusivă a Curții de Justiție (articolul 51 din Statutul Curții de Justiție a UE):

- acțiuni în anularea actelor instituțiilor, organismelor, oficiilor sau agențiilor UE sau în constatarea abținerii de a acționa, formulate împotriva instituțiilor de către persoane fizice sau juridice (articolele 263 și 265 din TFUE);
- acțiuni introduse de statele membre împotriva Comisiei;
- cereri de decizie preliminară formulate în temeiul articolului 267 TFUE în domenii specifice (articolul 50b din statut);
- acțiuni prin care se urmărește obținerea unor despăgubiri pentru prejudiciile cauzate de instituțiile sau de organele, de oficiile ori de agențiile Uniunii Europene sau de agenții acestora (articolul 268 din TFUE);

- litigii legate de contracte încheiate de Uniune sau în numele acesteia, care prevăd în mod expres competența Tribunalului (articolul 272 din TFUE);
- acțiuni în domeniul proprietății intelectuale îndreptate împotriva Oficiului Uniunii Europene pentru Proprietate Intelectuală și împotriva Oficiului Comunitar pentru Soiuri de Plante;
- litigiile între instituțiile Uniunii și personalul acestora, inclusiv cele dintre oricare dintre instituții, organe, oficii sau agenții, pe de o parte, și personalul acestora, pe de altă parte.

Statutul poate extinde competența Tribunalului la alte domenii.

În general, hotărârile pronunțate de Tribunal în primă instanță pot fi atacate la Curtea de Justiție, însă limitat la motive de drept.

B. Hotărârile preliminare

Tribunalul are competența de a pronunța hotărâri preliminare (articolul 267 din TFUE) în domeniile stipulate de Statut (articolul 256 alineatul (3) din TFUE). În aprilie 2024, au fost introduse dispoziții în această privință în Statut (articolul 50b), [Tribunalul fiind în prezent competent, în anumite cazuri, să se pronunțe cu titlu preliminar](#). Transferul către Tribunal al unei părți a competenței de a se pronunța cu titlu preliminar ar trebui să permită Curții să aloce mai mult timp și mai multe resurse examinării celor mai importante cereri de decizie preliminară.

C. Competența în materie de recurs

Curtea de Justiție poate fi sesizată cu recursuri limitate la motive de drept, formulate împotriva hotărârilor Tribunalului, în termen de două luni.

TRIBUNALUL FUNCȚIEI PUBLICE A UNIUNII EUROPENE

La 1 septembrie 2016, litigiile dintre Uniune și agenții săi au fost transferate către Tribunal ([1.3.9.](#)), ceea ce a însemnat desființarea Tribunalului Funcției Publice a Uniunii Europene, înființat în 2004. Prin urmare, [Regulamentul \(UE, Euratom\) 2016/1192](#) al Parlamentului European și al Consiliului din 6 iulie 2016 privind transferul către Tribunal al competenței de a se pronunța în primă instanță asupra litigiilor dintre Uniunea Europeană și agenții acesteia, a abrogat Decizia 2004/752/CE, Euratom a Consiliului de instituire a Tribunalului Funcției Publice a Uniunii Europene. Cauzele pendinte în fața Tribunalului Funcției Publice au fost transferate la Tribunal, care continuă să se ocupe de acestea din stadiul în care au rămas la data respectivă, iar etapele procedurale parcurse de Tribunalul Funcției Publice rămân aplicabile.

A fost introdus un regim tranzitoriu pentru recursurile în curs de examinare în cazul în care competența a fost transferată la 1 septembrie 2016, sau introduse după această dată, împotriva deciziilor Tribunalului Funcției Publice. Tribunalul va continua să aibă competența de a audia și a judeca în aceste recursuri. În consecință, articolele 9-12 din anexa I la Statutul Curții trebuie să rămână aplicabile procedurii în cauză.

ROLUL PARLAMENTULUI EUROPEAN

În conformitate cu articolul 257 din TFUE, Parlamentul European și Consiliul, hotărând prin procedura legislativă ordinară, pot înființa instanțe specializate atașate

Tribunalului, care să aibă competența de a audia și a judeca în primă instanță anumite categorii de acțiuni în domenii speciale. Parlamentul European și Consiliul au obligația de a hotărî prin regulamente, fie la propunerea Comisiei, după consultarea Curții de Justiție, fie la solicitarea Curții de Justiție, după consultarea Comisiei.

În conformitate cu articolul 281 din TFUE, [Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene](#) se stabilește printr-un protocol separat, [Protocolul nr. 3](#), iar Parlamentul European și Consiliul, [hotărând prin procedura legislativă ordinară](#), îl pot modifica. Parlamentul și Consiliul [au examinat recent o cerere a Curții de modificare a Protocolului nr. 3](#).

Parlamentul este una dintre instituțiile menționate la articolul 263 din TFUE care poate sesiza (ca parte) Curtea cu o cauză.

În conformitate cu articolul 218 alineatul (11) din TFUE, Parlamentul poate solicita Curții de Justiție un aviz cu privire la compatibilitatea unui acord internațional preconizat cu tratatele. În cazul unui aviz negativ al Curții, acordul respectiv poate intra în vigoare numai după modificarea acestuia sau revizuirea tratatelor.

Alexandru-George Moș / Udo Bux / Mariusz Maciejewski
05/2024